

**ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СІЛЬСЬКОГО
НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ
(ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)**

Українське село, як і усе суспільство, протягом двох десятиліть знаходяться в стані докорінної трансформації, головним змістом якої є формування ринкового середовища в соціально-економічній сфері, модернізація політичного та духовного життя на засадах демократії. Доленосною для українського села може стати запровадження ринку земель, що суттєво змінить соціальний стан селянства.

Відповідно до програми здійснення моніторингу соціального захисту селянства в умовах земельної реформи в Україні, а також на пряму дослідження «Соціальний розвиток села в умовах сучасної аграрної реформи» в січні-лютому 2013 р. було проведено панельне соціологічне дослідження серед сільського населення Вінницької та Черкаської областей, в якому брала участь автор статті. Дослідження здійснювалося методом анкетування та інтерв'ю. Одиницею відбору був сільський населений пункт (село, хутір, селище, агромістечко). У вибірці представлені різні типи сільських населених пунктів відповідно структури сільської поселенської мережі областей України.

Результати дослідження.

1. «Чого не вистачає українському селянинові?»

Можна виділити наступні блоки проблем, що хвилюють селян. По-перше, це матеріальні потреби: нестача заощаджень (72,2 %), труднощі з отриманням додаткового заробітку (62,2 %), проблеми з працевлаштуванням (60,6 %). По-друге відсутність порядку у державі (70,8 %), недостатній правовий захист громадян (63,5 %), невпевненість у своєму майбутньому (61,4 %). По-третє, турбота про власну безпеку (56,2 %), екологічні й медичні загрози життю селян (59,4 % та 55,2 %).

Найменше всього потребують посилення і, відповідно, менше відчувається брак інформації про історичне минуле (33,5 %). І, незважаючи на усі життєві негаразди, більшість наших співгромадян вважають себе щасливими людьми, здатними подолати усі труднощі і перешкоди. Аби цей оптимізм не згас, потрібні не лише власні зусилля громадян, а й допомога з боку державних інститутів, тобто соціальна допомога і соціальний захист людей, які цього потребують.

2. Оцінка рівня соціального захисту в суспільстві.

З відповідей селян видно, що більшість вважає себе захищеними лише в сім'ї (62,0 %). Всі решта позицій відстають дуже помітно. Найбільш незахищеними почувають себе наші респонденти з боку держави і як громадяни, а також як покупці, пасажери, водії автотранспорту – кожний другий. Недостатньо, на думку учасників опитування, захищає їх місцева влада, й міліція: захищеними вважають себе лише один з чотирьох

сільських жителів.

3. Респонденти визначили *найбільш гострі проблеми сільського життєвого середовища*. Поза конкуренцією – проблема працевлаштування на селі – 84,7 %. Гостро стоїть питання газопостачання – 81,7 % та водопостачання – 78,6 %. Актуальним для сільських жителів є й питання налагодження автобусного сполучення із сусідніми населеними пунктами та будівництво доріг з твердим покриттям (72–73 %). Останнім часом загострилися екологічні проблеми на селі: природні й техногенні катастрофи, утилізація відходів та санітарний стан сільського довкілля – 59–61 %. У зв'язку з запровадженням ринку земель значну вагу набуває проблема землевпорядкування, надання земельних ділянок – 53,6 %. Менше сільських респондентів хвилюють проблеми збереження історичної спадщини, телефонізація та розвиток «зеленого» туризму.

Вирішення цих проблем сільського життєвого середовища, на думку респондентів, в значній мірі залежить від фінансування програм розвитку сільських територій – 37,1 %. Потребує покращення законодавче забезпечення виконання програм соціального розвитку села – 19,1 % та пільгове кредитування цільових соціальних програм на селі – 12,2 %.

4. Найгострішою проблемою сучасного українського села, що реформується, є *працевлаштування та зайнятість населення*.

З даних дослідження видно, що лише один з чотирьох респондентів впевнений, що в селі можна знайти постійну роботу за набутою професією (26,4 %), а дві третини (62,9 %) вважають, що це нереально. Дещо краще, на думку опитаних, складається ситуація з тимчасовою, позмінною або громадською роботою: двоє з п'яти проявили оптимізм, стільки ж – песимізм. Більше половини опитаних сільських жителів (53,5 %) переконані, що при бажанні ніхто не залишиться без роботи взагалі. Решта або незгодні, або утрималися.

5. *Сільського жителя турбують багато проблем, які часто-густо мало залежать від самого землероба*. Як видно з відповідей, найбільше селяни побоюються неврожаю (49,3 %), безробіття (35,7 %) та зростання злочинності (32,2 %) і рейдерства (21,4 %). Хвилю селян можливість зниження закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію та подорожчання життєво необхідних товарів (25,4 %), нестабільності податків (15,4 %), поборів з боку чиновників (17,7 %) та байдужість державної влади до долі сільської людини (15,9 %). Кожний п'ятий із жалем відмічає старіння та вимирання українських сіл (20,0 %).

Таким чином, трансформаційні процеси, які визначають сьгоднішній стан українського суспільства, відбуваються на самопочутті людей, у тому числі сільських жителів. Це вимагає посилення соціального захисту селян в умовах земельної реформи.